

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 227/03-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. mája 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Jána Auxta a Juraja Horvátha v konaní o sťažnosti J. K., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. D. T., B., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. D 968/93, za účasti Okresného súdu Bratislava II takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. D 968/93 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava II p r i k a z u j e , a b y v konaní vedenom pod sp. zn. D 968/93 k o n a l b e z z b y t o č n ý c h p r i e ť a h o v .

Odôvodnenie:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 227/03 z 5. decembra 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. K., bytom B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. D 968/93.

Zo sťažnosti vyplýva, že 27. mája 1991 podal sťažovateľ bývalému Štátnemu notárstvu Bratislava 2 žiadosť o prejednanie dodatočne objaveného majetku po poručníkovi, jeho otcovi, pričom konanie sa vedie „*v prítomnosti na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. D 968/93*“. Podľa sťažovateľa napriek tomu, že od podania návrhu do doručenia sťažnosti ústavnému súdu uplynulo viac ako 12 rokov, nebolo doteraz dedičské konanie právoplatne skončené.

Sťažovateľ uviedol, že urýchlenie predmetného dedičského konania urgoval listom z 23. októbra 2001 adresovaným ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorý postúpil jeho podanie predsedovi okresného súdu.

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

JUDr. M. Š., poverená zastupovaním predsedníčky okresného súdu, podaním sp. zn. Spr. 2070/03 doručeným ústavnému súdu 21. apríla 2004 na jeho výzvu odpovedala,

že „na základe uvedeného vyjadrenia (vyjadrenia súdneho komisára, pozn. ústavného súdu) ako i zistení vyplývajúcich zo spisového materiálu som nútená konštatovať, že vo veci vznikli prieťahy v konaní a teda, že sťažnosť je opodstatnená“. Zároveň pripojila vyjadrenie súdneho komisára JUDr. E. V., ktorý bol v zmysle platného rozvrhu práce poverený úkonmi v dedičskej veci týkajúcej sa prejednaní novoobjaveného majetku po sťažovateľovom otcovi.

Právny zástupca sťažovateľa oznámil podaním doručeným ústavnému súdu 11. mája 2004, že netrvá na tom, aby sa v tejto veci konalo ústne pojednávanie a súhlasí, aby ústavný súd rozhodol o predmetnej sťažnosti v neprítomnosti jeho, ako aj sťažovateľa.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti, vyjadrenia súdneho komisára k nej a z vyžiadaného spisu okresného súdu ústavný súd zistil nasledovný priebeh konania v predmetnej veci od podania návrhu okresnému súdu do 21. apríla 2004, keď bol ústavnému súdu doručený spis okresného súdu sp. zn. D 968/93:

- dňa 27. mája 1991 podal sťažovateľ na bývalé Štátne notárstvo Bratislava 2 žiadosť o prejednanie dodatočne novoobjaveného majetku po poručiťovi, jeho otcovi,

- podaním z 25. októbra 1992 žiadali súrodenci sťažovateľa K. K., P. K., F. K., M. H. a H. S. (ďalej len „ostatní dedičia“) bývalé Štátne notárstvo Bratislava 2 o prejednanie dedičstva, a to novoobjaveného majetku - nehnuteľností nachádzajúcich sa v katastrálnom území P. B., ktoré v pôvodnom dedičskom konaní prejednané neboli,

- poverením Obvodného súdu Bratislava 2 (teraz Okresný súd Bratislava II) z 19. februára 1993 bola notárka JUDr. J. M. poverená, aby ako súdna komisárka vykonávala úkony v konaní o dedičstve vedenom pod sp. zn. D 968/93,

- okresný súd poverením z 2. augusta 1994 poveril notára JUDr. E. V. (ďalej len „súdny komisár“), aby ako súdny komisár vykonával úkony v konaní o dedičstve (zo spisu nie je zrejmý dôvod, prečo došlo k vydaniu nového poverenia),

- prípisom Notárskeho úradu JUDr. E. V. (ďalej len „notársky úrad“) z 5. júna 1995 bol dedič K. K. vyzvaný na predloženie originálu listu vlastníctva a identifikáciu parciel, ktoré mali byť predmetom dedičského konania,

- dňa 7. septembra 1995 bola na notárskom úrade spísaná zápisnica vo veci novoobjaveného dedičstva,

- uznesením okresného súdu sp. zn. D 968/93 zo 6. januára 1996 bolo dedičské konanie prerušené a sťažovateľ bol vyzvaný, aby v lehote 30 dní odo dňa právoplatnosti tohto uznesenia podal na príslušnom súde žalobu o započítaní, ktorého sa domáha voči ostatným dedičom,

- úpravou pre kanceláriu zo 6. januára 1996 dala vo veci konajúca sudkyňa doručiť dedičom vyššie citované uznesenie okresného súdu, ktoré bolo doručované 23. až 24. októbra 1996 u sťažovateľa a u dedičov K. K., F. K., M. H., H. S. (uznesenie nebolo doručované P. K. a právnenému zástupcovi sťažovateľa a F. K., pozn. ústavného súdu),

- dňa 6. novembra 1996 bolo okresnému súde doručené spoločné odvolanie ostatných dedičov proti vyššie citovanému uzneseniu okresného súdu,

- prípisom okresného súdu z 25. februára 1997 bolo odvolanie spolu so spisom sp. zn. D 968/93 predložené Krajskému súde v Bratislave (ďalej len „krajský súd“),

- prípisom krajského súdu z 20. marca 1997 bol spis sp. zn. D 968/96 vrátený okresnému súde ako predčasne predložený bez rozhodnutia o odvolaní s odôvodnením, že vo veci je potrebné doručiť, resp. pripojiť doklad o doručení uznesenia č. k. D 968/93-32 dedičovi P. K. a právnym zástupcom F. K. a K. K.,

- úpravou pre kanceláriu z 27. augusta 1997 dala zákonná sudkyňa v súlade s pokynom krajského súdu doručiť uznesenie č. k. D 968/93-32 osobám, u ktorých doručenie nebolo v spise vykázané,

- podaním právneho zástupcu sťažovateľa z 23. septembra 1997 bolo okresnému súde oznámené, že sťažovateľ podal 12. novembra 1996 na príslušnom súde proti ostatným dedičom návrh na určenie započítania bezplatného plnenia do dedičského podielu,

- prípisom okresného súdu z 31. marca 2000 bol spis sp. zn. D 968/93 predložený 5. apríla 2000 krajskému súdu,

- uznesením krajského súdu č. k. 20 Co 29/00-47 z 20. decembra 2000 bolo napadnuté uznesenie okresného súdu sp. zn. D 968/93 o prerušení konania zrušené a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie,

- dňa 11. apríla 2001 bolo okresnému súdu doručené podanie ostatných dedičov označené ako „*odvolanie proti tvrdeniu J. K. o obdarovaní našimi rodičmi*“,

- okresný súd vydal 26. apríla 2001 uznesenie vo veci sp. zn. 13 C 459/96 (pod touto sp. zn. bolo vedené konanie o návrhu sťažovateľa, ktorým sa domáhal určenia započítania bezplatného plnenia do dedičského podielu), ktorým konanie zastavil; toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 26. marca 2002,

- krajský súd uznesením sp. zn. 14 Co 410/01 z 31. januára 2002 vyššie uvedené uznesenie okresného súdu potvrdil,

- prípisom okresného súdu z 31. júla 2002 bol dedičský spis sp. zn. D 968/93 predložený súdnemu komisárovi,

- dňa 3. októbra 2002 bol na notárskom úrade spísaný úradný záznam so sťažovateľom a ostatnými dedičmi,

- žiadosťou z 18. novembra 2003 doručenu okresnému súdu 26. januára 2004 notársky úrad požiadal okresný súd o zapožičanie súdneho spisu sp. zn. 13 C 459/96,

- dňa 10. februára 2004 sa na notárskom úrade uskutočnilo pojednávanie,

- dňa 3. marca 2004 sa na notárskom úrade uskutočnilo ďalšie pojednávanie vo veci sp. zn. D 968/93, na ktorom sťažovateľ predniesol návrh dohody dedičov, ku ktorému sa ostatní dedičia mali do 3 dní vyjadriť,

- dňa 8. marca 2004 sa na notárskom úrade uskutočnilo pojednávanie, na ktorom ostatní dedičia neakceptovali návrh na uzavretie dohody dedičov predloženej sťažovateľom, zároveň boli poučení, že dedičské konanie bude prerušené a sťažovateľ, ktorý žiada o započítanie do dedičského podielu, bude odkázaný podať na príslušnom súde žalobu.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

V súvislosti s posudzovanou sťažnosťou ústavný súd pripomína, že súd podľa § 38 ods. 1 OSP poverí notára, aby ako súdny komisár prejednal dedičstvo. Úkony notára sa podľa § 38 ods. 3 OSP považujú za úkony súdu.

Z judikatúry ústavného súdu ďalej vyplýva, že nie každý zistený priet'ah v súdnom konaní má nevyhnutne za následok porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v týchto veciach ústavný súd totiž okrem iného prihliada aj na účel základného práva zaručeného uvedeným článkom (I. ÚS 27/02).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu.

1. Pokiaľ ide o právnu zložitosť veci ústavný súd konštatoval, že v prípade napadnutého konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. D 968/93 ide o dodatočné dedičské konanie o novoobjavenom majetku po poručiteľovi, a to nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa v katastrálnom území P. B. Hodnotiac postup okresného súdu podľa uvedeného kritéria, ústavný súd bral do úvahy aj v predmetnom prípade skutkový stav veci a platnú právnu úpravu relevantnú pre rozhodnutie (napr. II. ÚS 17/02), ako aj právnu povahu (charakter) veci, pričom na základe týchto hľadísk preskúmané konanie nekvalifikoval ako právne zložitú vec.

Vzhľadom na doterajší priebeh konania sa podľa názoru ústavného súdu môže jeho zdĺhavý priebeh čiastočne pripísať aj na vrub faktickej náročnosti prejednávanej veci (rozsah sporných skutočností medzi sťažovateľom a ostatnými dedičmi).

Zároveň však ústavný súd vyjadruje názor, že pri účinnejšom a dôslednejšom postupe okresného súdu, najmä pokiaľ ide o jeho pokyny voči súdному komisárovi, by sa mohlo konanie do značnej miery urýchliť a nemusel by v ňom dochádzať k priet'ahom. Z hľadiska

povahy veci pritom ide o takú vec, ktorá si vyžaduje mimoriadnu pozornosť aj pokiaľ ide o rýchlosť konania.

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2. Sťažovateľ v rámci dedičského konania žiadal započítať do dedičského podielu ostatných dedičov to, čo dostali bezplatne od poručiťa za jeho života mimo obvyklé darovanie (§ 484 Občianskeho zákonníka), a keďže sa túto spornú vec nepodarilo medzi dedičmi vyporiadať, bol sťažovateľ odkázaný na podanie návrhu na určenie započítania do dedičských podielov ostatných dedičov na príslušnom súde v dôsledku čoho bolo dedičské konanie uznesením okresného súdu prerušené. Uplatnenie tohto zákonného nároku sťažovateľom však v žiadnom prípade nemožno hodnotiť ako správanie, ktorým prispel k zbytočným priet'ahom v konaní.

V súhrne možno správanie sťažovateľa hodnotiť ako primerane súčinnostné, s tým, že sa nepodiel'al žiadnym spôsobom na predĺžení celkovej doterajšej doby konania.

3. Posledným kritériom, na základe ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd poznamenáva, že obdobie od podania návrhu (27. mája 1991) do nadobudnutia účinnosti zákona o ústavnom súde (do 15. februára 1993) pre nedostatok svojej právomoci podrobnejšie nevyhodnocoval, a to z dôvodu, že zákon o ústavnom súde neobsahuje ustanovenie o spätnej účinnosti. Ústavný súd preto nemá oprávnenie konať o porušení základných práv a slobôd fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ku ktorému došlo pred uvedeným dátumom (napr. II. ÚS 55/03). Zároveň však pripomína, že aj keď za dies a quo pre posúdenie dĺžky konania treba považovať 15. február 1993, neznamená to, že pri posudzovaní primeranosti celkovej dĺžky konania nie je potrebné prihliadnuť na stav, v akom sa konanie nachádzalo k uvedenému dátumu (IV. ÚS 160/03).

Pokiaľ ide o postup okresného súdu v posudzovanom konaní, ústavný súd pritom prihliadal na ustanovenie § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého, len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z postupu okresného súdu vyberá ústavný súd len tie časové obdobia, v ktorých jeho nečinnosť, resp. neefektívna činnosť vo výraznej miere ovplyvnila celkovú dĺžku konania, ktorá ku dňu vydania nálezu ústavného súdu predstavuje 13 rokov.

Z rozboru vecí, ktorý je výsledkom preskúmania obsahu súdneho spisu a doterajšieho priebehu konania, vyplýva, že v predmetnej veci opakovane dochádzalo k niekoľkomesačným obdobiam nečinnosti, resp. aj viacerým neefektívnym úkonom a konanie ako celok je poznačené zbytočnými priet'ahmi. Preto je ústavný súd toho názoru, že postačuje vymedziť len jednotlivé najzávažnejšie obdobia nečinnosti, ktoré možno kvalifikovať ako zbytočné priet'ahy:

- od 19. februára 1993, keď bolo vydané poverenie pre notárku JUDr. J. M., do 2. augusta 1994, keď bolo vydané nové poverenie pre notára JUDr. Ľ. V. (t. j. takmer 17 mesiacov),

- od 2. augusta 1994, keď okresný súd poveril vykonaním úkonov v konaní o dedičstve nového súdneho komisára, do 5. júna 1995, keď súdny komisár vyzval prípisom jedného z ostatných dedičov na predloženie listinných dôkazov (t. j. 10 mesiacov),

- od 16. januára 1996, keď do kancelárie okresného súdu došlo uznesenie sp. zn. D 968/93 s pokynom zákonnej sudkyne na doručenie dedičom, do 21. októbra 1996, keď skutočne došlo k doručovaniu tohoto uznesenia (t. j. 9 mesiacov),

- od 25. marca 1997, keď bol okresnému súdu vrátený spis z krajského súdu, do 27. augusta 1997, keď okresný súd začal doručovať uznesenie dedičom podľa pokynov krajského súdu (t. j. 5 mesiacov),

- od 2. októbra 1997, keď uplynula lehota na podanie odvolania proti uzneseniu okresného súdu o prerušení konania, do 31. marca 2000 keď okresný súd predložil spis krajskému súdu (t. j. 30 mesiacov),

- od 3. októbra 2002, keď bol na notárskom úrade spísaný úradný záznam so sťažovateľom a ostatnými dedičmi, ktorého obsahom bola žiadosť všetkých dedičov o zapožičanie spisu okresného súdu sp. zn. 13 C 459/96, do 18. novembra 2003, keď súdny komisár vyžiadal z okresného súdu tento spis (t. j. 13 mesiacov).

Podľa vyhodnotenia ústavného súdu predstavuje obdobie nečinnosti okresného súdu celkovo 84 mesiacov (t. j. 7 rokov).

Hodnotenie jednotlivých úkonov a postupov okresného súdu zakladá záver o nečinnosti, resp. realizovaní takých úkonov, ktoré nemožno považovať za relevantný a efektívny postup pri odstraňovaní právnej neistoty sťažovateľa v dodatočnom dedičskom konaní po sťažovateľovom otcovi. Toto konanie trvá neprimerane dlho, keďže v ňom došlo k zbytočným priet'ahom, na vzniku ktorých sa podieľal jednak okresný súd, ale aj notár, ktorý predmetnú dedičskú vec ako súdny komisár prejednáva.

Pretože ústavný súd dospel k záveru, že postup okresného súdu v posudzovanom konaní nesmeroval v jeho doterajšom priebehu dôsledne k zisteniu relevantných skutočností nevyhnutných na rozhodnutie vo veci samej a bol teda s poukazom na už uvedené skutočnosti konaním, ktoré nevykazovalo znaky efektívneho a plynulého postupu, ústavný súd uzavrel, že v ňom došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na konanie bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Ústavný súd konštatuje, že priznať primerané finančné zadosťučinenie môže len na základe návrhu sťažovateľa podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Zároveň sa podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde vyžaduje, aby sťažovateľ uviedol

rozsah primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha (pozri napr. I. ÚS 221/03).

Sťažovateľ, ktorý bol kvalifikovane zastúpený advokátom, takúto požiadavku v žiadnom zo svojich podaní neuplatnil, preto ústavný súd sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie nepriznal.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť účastníkovi konania, aby úplne alebo čiastočne uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. V danom prípade ústavný súd úspešnému sťažovateľovi úhradu trov konania nepriznal, pretože ju jeho právny zástupca neuplatnil a trovy konania ani nevyčíslil.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2004